

Open ontmoeting vanuit een rijke traditie
**Gereformeerd en
 charismatisch**

W. Smouter

Een belangrijk element in de Open Brief, was de overtuiging dat we verder moesten kijken dan onze gereformeerde neus lang was. Volgens die brief worden we 'als Gereformeerde Kerken in Nederland weggeroepen naar het niveau van de wereldkerk. En dat zal steeds meer gebeuren, of we dat wensen of niet. Daarheen dringt ons Christus' leiding in de wereldgeschiedenis'.

'Het merendeel van de bezoekers aan Opwekking of Soul Survivor (hier op de foto) komt inmiddels uit de traditionele kerken.' (foto Hans-Lukas Zuurman)

Het is in dit verband, dat de briefschrijvers meenden te leven in een tijdsgewricht waarin Gods volk 'zoekt naar de grenzen van zijn kerkelijke gemeenschap' en wordt 'gestuwd naar het niveau van het denken in wereldproporties'. Toen ik die passage nog eens nalas, viel me vooral op wat een typische taal van de jaren zestig het was: men was in die tijd erg onder de indruk van het wereldgebeuren en geneigd om alles in nieuw licht te gaan zien.

Opnieuw wereldwijd

Nu viel het in de praktijk nogal mee met die wereldproporties. Maar op een nieuwe manier komen deze vragen vandaag krachtig terug in de bezinning op charismatische invloe-

den in onze kerken. Want laten we duidelijk zijn: dat wij tegenwoordig nadenken over ziekenzalving, spreken in klanktaal, profetie en zo meer, dat komt niet uit de lucht vallen.

*Voor gereformeerden
 en charismatischen
 valt er over en weer iets
 van elkaar te leren*

Het is deel van een wereldwijde beweging waarin de groei van de christelijke kerk vooral de kleur heeft van Pinksterkerken en charismatische

beweging. In Latijns-Amerika, maar ook in China waar we zo op betrokken zijn, is de ervaring dat Gods Geest werkt en dat hij dat op wonderlijke manieren doet, een belangrijke element in de explosieve groei van de kerk. Het is de vraag of de opstellers van de Open Brief daaraan gedacht hebben. Eén jaar voor de publicatie ervan schreef Harvey Cox zijn invloedrijke boek *The secular city* over secularisatie in theologisch perspectief. Dat kwam neer op leren leven met het einde van religie - en zo was de sfeer toen ook.

Onlangs heeft diezelfde Harvey Cox een heel ander boek geschreven onder de titel *Fire from heaven*: de opkomst van Pinkster-spiritualiteit en de opleving van religie in de eenentwintigste eeuw. Ik zal niet zeggen dat hij bekeerd is maar hij erkent wel dat zijn eerdere boek zoveel als de grootste vergissing van zijn leven geweest is. En als een betrokken buitenstaander doet hij verslag van zijn vijf jaar durende ontdekkingsreis door alle hoeken en gaten van de Pinksterbeweging. Waarin veel moois te vinden is, grote misstanden ook, maar vooral de levende werkelijkheid dat Christus' werk door gaat. Verreweg de meeste nieuwe bekeerlingen op de wereld komen tot geloof in een gemeente die iets met de Pinkstergedachte heeft. Ruim 400 miljoen mensen rekenen zich tot die richting.

Binnen de kerken

En wat voor ons minstens zo belangrijk is: in de gevestigde kerken neemt de betekenis van charismatisch gedachtegoed flink toe. Het merendeel van de bezoekers aan 'Opwekking' of 'Soul Survivor' komt inmiddels uit de traditionele kerken en men neemt aan dat er meer charismatische christenen binnen de PKN zitten dan erbuiten. Voor zover ik kan zien (maar het zou aardig zijn om dat eens uit te zoeken), groeien en bloeien onder ons juist die kerken die enige *feeling* hebben met het charismatische, terwijl kerken die zich hier van verre van houden, krimpen of opgeheven worden.

God ervaren

Uiteraard zegt dit niets over de waarheid en waarde van het charismatische. Maar het geeft wel meer klem aan de vraag: wat doen wij ermee? Moeten we het mijden als een fatale verleiding; moeten we het zien als de

'Niets anders dan Jezus Christus en die gekruisigd.' (foto Eljee)

redding voor de moderne tijd; of valt er over en weer iets van elkaar te leren? U begrijpt dat ik die laatste kant uitdenk en dat probeer ik hier wat uit te werken.

A. Janse kende uit de Zeeuwse bevindelijkheid de funeste gevolgen van een wachten op de Geest in plaats van te geloven in het Woord

De kern van het charismatische gedachtegoed is dat Gods aanwezigheid door de heilige Geest een ervaren werkelijkheid is voor de gelovigen. In de manier waarop die aanwezigheid ervaren wordt, bestaan natuurlijk verschillende varianten. Het kan gaan om een sterk besef van zonden, om tongentaal of genezingen, om woorden of wonderen. En ik zeg het maar meteen: je hebt daarin de gekste en meest aanvechtbare vormen. Maar de genoemde kernervaring is heel Bijbels en daar moesten

we niet zo van schrikken.

Vraag van Paulus

Ik herinner me dat een evangelische broeder op een gereformeerd congres de aanwezigen vroeg: "hebben jullie de heilige Geest ontvangen?". Dat riep een hele discussie met ingezonden stukken en al op. Terwijl het voor Paulus zó duidelijk is dat hij zich erop kan beroepen tegenover zijn tegenstanders: 'Ik wil maar één ding van u weten: hebt u de Geest ontvangen door de wet na te leven of door te luisteren en te geloven?', Galaten 3:2. Dat betekent dat zelfs zijn tegenstanders die te wettisch zijn heel goed beseffen dat ze de Geest ontvangen hebben - en wel uit genade. Welnu, als ik verlang naar 'meer van de Geest', dan richt dat verlangen zich hierop: dat we Gods aanwezigheid door de Geest zó onweerlegbaar ervaren dat we er zelfs de tegenstanders in het geloof mee kunnen weerleggen.

Achterhaald?

Wat scheidt onze gereformeerde traditie nu eigenlijk van de charismatische? Het eerste waar je aan denkt is misschien de streeptheologie. Dat wil zeggen: in gereformeerde kring heerste doorgaans de overtuiging dat de gaven van de Geest alleen bestemd

waren voor de apostolische tijd en dat er met het afsluiten van de canon een streep werd gezet waarna die gaven niet meer nodig waren. En het is waar: zo dachten we vaak en dus keken we onwennig naar gebedsgenezing en spreken in tongen. Toch zit dit verschil volgens mij niet zo diep. Het is niet gebaseerd op de belijdenis of zo. Het is met de gaven van de Geest net als met zending: je komt ze niet tegen in de gereformeerde belijdenis en achteraf bevreemdt ons dat wel. Daar zit inderdaad wel achter dat de Reformatoren meenden dat de zendingsofdracht al vervuld was en de gaven achterhaald, maar dat kon je nauwelijks een principiële kwestie noemen. Het heeft ons op beide gebieden achterstand opgeleverd ten opzichte van evangelische richtingen, maar toch doen we aan zending zonder gewetensbezwaren; hopelijk wel met een nederig hart. Welnu, zo moesten we ook maar streven naar de gaven van de Geest: zonder gereformeerd gewetensbezwaar, maar met een nederig hart, omdat we wel eens zo eigenwijs geweest zijn te denken dat we die gaven niet nodig zouden hebben.

Schriftbeweging

Ik denk dat in de kring van de Nederlands Gereformeerde Kerken zwaarder weegt dat we beducht zijn voor teveel nadruk op het gelovige individu. Dat men in charismatische kring meer bezig is met de ervaring dan met de openbaring. Dat het subjectivisme het wint van het openbaarde woord van God. Dat is namelijk iets waar we heel attent op hebben leren zijn, vooral in de beweging van de jaren dertig van de vorige eeuw. En met reden: A. Janse kende uit de Zeeuwse bevindelijkheid de funeste gevolgen van een wachten op de Geest in plaats van te geloven in het Woord. Zo kon je eeuwig blijven twijfelen. Welnu, de correctie die we daaruit geleerd hebben zou ik nooit meer willen missen. Maar het is ook wel eens doorgeslagen en het heeft vooral veel valse tegenstellingen opgeleverd. Ik bid echt dat we in dit opzicht naar wat evenwichtigheid toegroeien.

Alles in Christus

Ik ben blij met de openheid die er gekomen is om over kerkelijke grenzen heen te leren van het goede in al die andere tradities. Ik vind de uitdaging nu veel meer om een broodnodige gereformeerde bijdrage te leveren

in het gegroeide contact met de charismatische broederschap. Want we hebben echt iets bij te dragen! Drie punten wil ik uitwerken als toelichting: dat we alles in Christus hebben gekregen, dat we van onszelf geen goeds hebben en dat God de schepping trouw blijft.

De vrucht en de gaven van de Geest zijn geen extraatjes buiten Christus, maar zijn deel van Christus' rijkdom

Het allerbelangrijkste is zonder twijfel dat we al onze rijkdom ontvangen hebben in Christus. Juist tegenover een heel charismatische gemeente als Korinte schrijft Paulus: 'ik heb besloten onder u niets anders te weten dan Jezus Christus en die gekruisigd'. Dat vind ik geweldig: natuurlijk omvat de christelijke leer wel meer dan alleen de kruisdood van onze Verlosser. Maar toch niet iets naast hem of buiten hem of na hem. Alsjeblieft geen verhalen dat ná het tijdperk van de Zoon nu het tijdperk van de Geest gekomen zou zijn of zo. In de gereformeerde traditie leren we zo prachtig over de verhouding van Christus en de Geest: de Geest eigent ons toe wat we in Christus hebben (doopformulier). En de Geest die woont in Christus als hoofd en in ons als zijn ledematen geeft ons deel aan al zijn schatten en gaven (Avondmaalsformulier). Graag wil ik dan ook benadrukken dat de vrucht en de gaven van de Geest geen extraatjes zijn buiten Christus maar dat ze deel zijn van Christus' rijkdom. De Geest neemt het uit Christus om het aan ons te verkondigen. Je heet christen omdat je mag delen in de zalving van Christus met de heilige Geest (Heidelbergse Catechismus).

Een ander deel van diezelfde Catechismus is veel minder populair. Het deel namelijk waarin we belijden dat de mens geneigd is tot alle kwaad en niet in staat tot enig goeds, tenzij hij door de Geest van God opnieuw geboren wordt. Kijk, het is triest dat meestal alleen de eerste helft van die belijdenis is blijven hangen: de mens is niet in staat tot enig goeds. Dat doet tekort

aan wat er achteraan staat over de nieuwe geboorte door de Geest. Mensen kunnen er hopeloos of fatalistisch van worden. En toch zullen we dat besef blijvend nodig hebben om werkelijk God alle eer te geven én om voor grote ongelukken behoed te blijven.

Het derde punt in de gereformeerde inbreng is Gods blijvende zorg voor de schepping. Charismatische sprekers hebben sterk de neiging om de gaven van de Geest als bovennatuurlijk te beschouwen. Alsof God na en naast de schepping nu iets interessanter zou bieden. Het reformatorische grondmodel van schepping, zondeval en verlossing kan helpen om hier beter zicht op te krijgen.

Alpha

De ontmoeting tussen gereformeerde en charismatische christenen lijkt me een van de spannendste gebeurtenissen op kerkelijk vlak van onze tijd. Hij staat alleen al op de agenda vanwege de breed gedragen Alpha-cursus. Die cursus, met een sterk op Christus' offer geconcentreerde inzet en een brede uitwerking van het werk van de Geest, heeft in de kerken die ik ken voor het eerst sinds jaren een echte toestroom van nieuwe bekeerlingen gegeven. Er zit meer nadruk op de Geest in dan wij gewend zijn. In de Protestantse Kerk zijn in reactie daarop twee alternatieve cursussen ontwikkeld. Een paar jaar geleden was dat een Alpha-cursus zonder de (nadruk op de) heilige Geest. Nu werken ze zelfs aan een Alpha-cursus zonder het verzoenend bloed van Christus. Daar zie ik nu echt helemaal niets in.

Wat ik bepleit is dat we ten eerste voluit erkennen dat wij het werk van de Geest in de praktijk teveel beperkt hebben tot het begin van het geloof, tot bekering en wedergeboorte. En dat we aan de andere kant de winst van wat we nu leren over zijn werk en gaven verdiepen en verbreden vanuit de rijkdom van de gereformeerde traditie. En bovenal hoop ik dat we niet ergens gaan zitten waar de zegen van God net aan ons voorbij gaat. Het is de taak van iedere generatie om de weg van God te herkennen en vervolgens om die weg te gaan.

Ds. Willem Smouter is predikant van de Nederlands Gereformeerde Kerk van Ede.

Charismatische óf geestelijke vernieuwing?

G. Gunnink

De verbondstheologie blijft (gelukkig) NGK en GK(v) sterk verbinden. Die verdort, wanneer ze niet steeds door het levende water van Gods Geest wordt verfrist en overgoten. Daarom hoop ik niet zozeer op charismatische als wel geestelijke vernieuwing binnen de Gereformeerde Kerken. Het verbond wordt hol, als de vruchten en gaven van de Geest niet volop worden genoten en beleefd.

Hoe kun je de gereformeerde traditie vruchtbaar maken voor het gesprek over geloofsbeleving en geestesgaven? W. Smouter noemt drie belangrijke punten waar ik graag mee instem. Daar kunnen nog twee andere noties aan toegevoegd worden: die van Gods soevereiniteit en van gerichtheid op Gods levende woord. Op Smouters laatste punt, de relatie Geest en schepping, ga ik ook in.

Geen streep

Smouter wijst terecht de aloude streeptheologie af. Ik noem dat de theologie van de verticale streep: na de afsluiting van de canon zou er een einde gekomen zijn aan de 'bovennatuurlijke' gaven van de Geest. Mijn grootste bezwaar is het gebrek aan respect voor Gods soevereiniteit.

*Het verbond wordt hol,
als de vruchten en
gaven van de Geest niet
volop worden genoten
en beleefd*

Alsof wij kleine mensjes wel even kunnen uitmaken wat Gods Geest in zijn vrijmacht nu nog wel en niet kan doen.

Om diezelfde reden heb ik echter bezwaar tegen wat ik de charismatische theologie van de horizontale streep noem. Op een vaak 'moeterige' manier wordt me dan voorgehouden

dat al de gaven die lang geleden in één bijbelse gemeente voorkwamen (Korinte), nu ook in mijn eigen leven aanwezig moeten zijn. Ook dat is een inperking van Gods vrijheid. Er wordt een tijdloze horizontale streep getrokken vanuit Korinte naar mij. Omdat Christus altijd dezelfde is, zouden ook in mijn gemeente dezelfde gaven moeten voorkomen als in Korinte. Waarom zou niet de gavenlijst uit de brief aan Rome (Rom. 12:3-8) en wél die van Korinte model zou moeten staan voor mijn tijd?

Streef naar profetie

'Streef naar alle gaven van de Geest!' Dat is wat ik Pinksternemen tegen me hoor zeggen. Met daarachter een uitroepeten, zonder enige differentiatie tussen de verschillende gaven. Terwijl Paulus nu juist wél differentieert in de drie bekende 'streefteksten' (lees 1 Kor. 12:31, 14:1 en 14:39). Wanneer je deze teksten samen leest kom je tot de verrassende conclusie dat Paulus niet zonder meer zegt, dat de christenen in Korinte moeten streven naar alle mogelijke geestesgaven. Wel naar de hoogste gaven, dat wil zeggen: het profeteren en beoordelen van profetie. Profeteren is de grote gift van Pinksteren voor alle gelovigen (Hand. 2:17). Daarom zou de discussie meer in de lijn van Paulus (en van de reformatoren) komen, als gereformeerden en pinksterchristenen zich zouden afvragen: waarom is dit profeteren zo belangrijk? Richten we ons wel op het levende spreken van God?

Daarbij zullen gereformeerden het over méér moeten hebben dan het zuinig zijn op het Boek. Profeteren is meer dan het Woord stilletjes bewaren. En Pinksterchristenen zullen het daarbij hebben over de 'genoegzaamheid' van de bijbel. De bijbel is echt klaar, daar hoeft niets meer aan toegevoegd te worden.

Verschraling

Smouter heeft een belangrijk punt, wanneer hij wijst op de relatie tussen Geest en schepping. Ook ik maak mij er zorgen over, dat de charismatische beweging weliswaar het werk van de Geest volop in de schijnwerper wil

plaatsen, maar dat er in de praktijk een verschraling optreedt. De aanwezigheid van de Geest wordt beperkt tot bijzondere ervaringen. Pas wanneer je heel diep 'geraakt' wordt en de Geest zich op een heel bijzondere manier manifesteert, is Hij er. Werkt Gods Geest pas als ik emotioneel geraakt wordt? Dat is geen rijkdom, maar armoede. De heilige Geest heeft veel meer pijlen op zijn boog en schiet niet alleen op ons gevoelsleven en onze ervaring. Hij wil graag ook mijn hoofd en handen veroveren. Geloven is niet vertrouwen op een weldoortimmerd leersysteem met je verstand. Geloven is ook niet vertrouwen op een diepe emotionele geloofservaring. Geloven is: je anker buiten jezelf hebben, in Christus. Als gevoelsmens, of als analyserend denker, of als christen die zijn handen laat spreken. Neem elkaar dan niet de maat en geef die ander niet de indruk, dat zijn geloof minder 'geestelijk' is. Verschraling vindt ook plaats, wanneer er wel aandacht uitgaat naar de gaven van de Geest, maar er over de vruchten van de heilige Geest gezweigd wordt. De heilige Geest is Hij die corrupte mensen vernieuwt en heiligt. Zonder de vrucht van een door de Geest geheiligd leven wordt het debat over de gaven vruchteloos.

Ds. Gerrit Gunnink is predikant van de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) van Amersfoort-West.